

Asia: VN/9727/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle vammaispalvelulain 2 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyynnön kysymykset

1. Lausunnonantajan organisaatio

Hyvinvointialue

2. Auttaako elämänvaiheita koskeva säännös yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa arvioimaan, milloin on kyse sellaisesta avun ja tuen tarpeesta, johon tulee vastata vammaispalvelulain mukaisin palveluin?

Kyllä

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Rajaus selkeyttää tilannetta ja tekee lain soveltamisesta läpinäkyvämpää. Vammaispalveluiden kohderyhmänä on jo aiemman oikeuskäytännön perusteella ollut sellaiset henkilöt, joiden palvelutarve poikkeaa heidän elämänvaiheessaan tavanomaisesta tarpeesta, vaikka siitä ei ole laissa erikseen säädetty. Uuden lain tarkoitus ja lain aiemmat valmistelumateriaalit tukevat tätä linjausta. Elämänvaihetta koskevan säännöksen avulla lakiin saadaan selkeästi kirjattuna periaate, joka on hyvin oleellinen vammaissosiaalityössä ja vammaispalvelulain mukaisten palveluiden kohderyhmän tunnistamisessa. Vertailu välttämättömien ja sopivien palveluiden järjestämiseksi tulee aina tehdä suhteessa samaan ikäryhmään kuuluvaan ja samankaltaisessa elämäntilanteessa olevaan vammattomaan henkilöön. Elämänvaihetta koskevan rajauksen tuominen lainsäädäntöön selkeyttää vammaissosiaalityön ammattilaisten työtä, mutta ennen kaikkea tekee lain soveltamisen ymmärrettävämmäksi asiakkaalle ja muissa palveluissa työskenteleville ammattilaisille. Vammaispalvelulain mukaisia palveluita hakevien henkilöiden oikeusturvan kannalta on erittäin tärkeää, että näin merkittävä lain soveltamista ohjaava periaate tuodaan lain tasolla näkyväksi.

Elämänvaihe-käsitteen tarkempi avaaminen sekä lapsuuden ja nuoruuden erottelu omiksi elämänvaiheiksi on hyvä lain soveltamisalan täydennys.

Asiakkaiden alueellisen yhdenvertaisuuden vuoksi on tarkoituksenmukaista tähdentää säädösten avulla sitä, että eri elämänvaiheisiin tavanomaisesti kuuluviin avun ja tuen tarpeisiin vastattaisiin yleislain mukaisin palveluin. Nykytilanteessa tämä on usein epäselvää varsinkin muissa palvelutehtävissä työskenteleville. Erityisesti iäkkäiden henkilöiden kohdalla selkeyttäminen on tärkeää, jotta vammaispalvelut pystytään kohdentamaan oikein. Iäkkäille henkilöille haetaan runsaasti vammaispalvelulain mukaisia palveluita myös niissä tilanteissa, kun palvelutarve on hyvin tyypillinen kyseisessä elämänvaiheessa olevalle henkilölle ja siihen voitaisiin vastata ensisijaisen lainsäädännön mukaisilla palveluilla.

Vammaisten lasten ja nuorten kohdalla oikeuskäytännössä vakiintuneet periaatteet ovat selkeät, ja ne on myös selkeästi nyt esitettävän soveltamisalan perustelutekstissä todettu. Muutoksella ei ole vaikutusta vakiintuneeseen käytäntöön eikä vammaisten lasten ja nuorten oikeuteen saada palveluita. Vammaisten lasten ja nuorten oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, että lain soveltamista merkittävästi ohjaava periaate kirjataan lakiin.

Säännöksen perustelutekstit helpottavat lain soveltajan työtä. Tämä on välttämätöntä, koska kokonaisuutena vammaispalvelulaki on edelleen vaikeaselkoinen ja lakea. On vähimmäisedellytys vammaispalvelulain tarkoituksenmukaiselle soveltamiselle, että lain kohderyhmä käy säännöksistä selkeästi ilmi.

3. Turvaako esitys vammaispalveluita aiemmin saaneiden vammaisten henkilöiden oikeuden saada vammaispalveluita myös ikääntyessä?

Kyllä

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Säännösehdotus yhdessä säännöskohtaisten perusteluiden kanssa ohjaa lainvalintaa selkeästi niissä tilanteissa, joissa ikääntynyt vammainen on jo vammaispalveluiden piirissä ja palvelutarve johtuu vammasta. Sen sijaan säännöstä olisi hyvä selkeyttää niiden henkilöiden osalta, joiden palvelutarve muuttuu joko ikääntymisen johdosta tai muutoin eri elämänvaiheissa, jottei synny sellaista käsitystä, että kerran vammaispalvelut saatuaan vammaisella henkilöllä olisi niihin elinikäinen oikeus palvelutarpeen muutoksista riippumatta. Vammaisen henkilön palvelutarve voi esimerkiksi ikääntymisen myötä muuttua siten, että itsenäistä elämää tukevien vammaispalveluiden sijaan palvelutarpeeseen voidaan vastata ensisijaisen lainsäädännön mukaisilla hoivapalveluilla. Tämä olisi syytä kirjata lakiin esitystä selkeämmin.

Säännösehdotuksen sananmuoto ”arvioinnissa tulee ottaa huomioon palvelun jatkuvuus” on epätarkka. Säännöskohtaiset perustelut selkeyttävät asiaa jonkin verran, mutta riskinä on, että lainsäätäjän tarkoitus jää epäselväksi. Olisi hyvä avata tarkemmin, millä tavoin asia tulee ottaa huomioon. Korjausehdotus; nyt: Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon palvelun jatkuvuus, kun vammainen henkilö on käyttänyt palveluita aiemmissa elämänvaiheissa. Tilalle ehdotetaan: Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon välttämättömän avun ja tuen jatkuvuus.

4. Täydentääkö elämänvaiheita koskeva säännösehdotus jo hyväksyttyä soveltamisalakokonaisuutta riittävästi sen turvaamiseksi, että vammaispalvelulaki säilyy erityislakina?

Kyllä osittain

Voit halutessasi perustella vastausta tai lisätä muutosehdotuksen

Muutosehdotus selkeyttää lain soveltamisalaa ja tuo merkittävästi soveltamista ohjaavat periaatteet kirjatuksi lain tasolle. Tämä selkeyttää lain kohderyhmää, mikä turvaa osaltaan vammaispalvelulain säilymistä erityislakina.

Vammaispalvelulain säilyminen erityislakina riippuu kuitenkin vahvasti siitä, millä tavoin ensisijaisten lakien mukaisia palveluita kehitetään vastaamaan ikääntyvän väestön tarpeisiin sekä myös vammaisten henkilöiden tarpeisiin.

5. Mitä muuta haluat sanoa esityksestä?

On ehdottoman tärkeää selkeyttää vammaispalvelulain soveltamisalaa ja korostaa vammaisten oikeutta ensisijaisen lainsäädännön mukaisiin palveluihin. Esitys myös turvaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia järjestää vammaispalvelulain mukaiset palvelut niille, jotka niitä tosiasiallisesti välttämättä tarvitsevat ja jotka ovat usein hyvin pitkäaikaisesti riippuvaisia vammaispalveluista.

Jatkossa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten ensisijaisen lainsäädännön mukaisia palveluita kehitetään vastaamaan myös vammaisten henkilöiden palvelutarvetta.

Lähteenmäki Riikka

Pirkanmaan hyvinvointialue - sosiaali- ja terveysjohtaja Taru Kuosmanen